

ماچ .. دیرۆك و پهیدابوون

بهرههفكرن: شهقیار شهرفانئ

دیرۆكا ماچی، هندهك چیقانۆك خویا دكن كۆ (حهوا) دهمی ئهو و (ئادهم) سلاڤ ل سهر بن ل بهحشتی، خوه ل بن دارهكی درێژ كربوو، (دبت ئهو دارا ههراكري بوو) دخه و چۆ، مێشهكا هنگفینی هات و دادا سهر لیڤا وئ، ههر وهكو دادته سهر گولهكی (داكو شیرا وئ بمیزت)، د قی نافی دا (حهوا) هشیاریبوو، پاشان ب نازکی بشكوپی، داكو پی بدته مێشی پتر لیڤا وئ بمیزت، (ئادهم)ی ژێرهفانی یا وئ دكر، غبره ژ مێشی بۆ وی چیبوو ! هات و كش كری و خوه داچهمانده (حهوا)یی و لیڤین خوه مینا مێشی ب بین وئ فهنان، (حهوا) ژێ ژ قی یهكی تهناو دلخوهش بوو، ئهغه دبته ماچا ئیكی یا بیگونه ه د دیرۆكا مرقانینی دا.

مرقین بهری وهسا هز دكرن كۆ ئهو هلمما ژ دهقی مرقی دهردكهفت، هیزهكا سحری یا د گهل دا و روحی دپاریزت، د بیرهاتنن دینی بین دهستیکی دا، خهلكی ماچین وهكو هلمكیشانی ل ههغه دگوهارتن، ههر وهكو روحین وان دگههه ئیكدو !

پهیدابوونا ماچی ل نك (فرۆید) و ههقالین وی، ل دهمی زارۆك مهكی دایكا خوه دمیزت ، ب داخوازیا خوارن و ژیانئ دهسپیدكت. دهمی مهزن دبت بیری بهری دكت، مێهتنی دكته ماچیکرنا بی دی، هندهك ژێ دبیزن، ژیدهری ماچی ژ وئ چهندی یه دهمی دایك خوارنی ب دهقی ددته زارۆکی خوه .

رامانین ماچین

رامانین ماچی ل دووق دانانا جهی دئته گوهارتن، ماچا ل ئهنی

ریزگرتن و پاقری یه، یا ل روویا ههقالینی و نیزیكوونه، یا ل دفنی ریزگرتن و مهزنگرته، یا ل گووی نیشانا ههزنگرتن یه، یا ل چاقان دلوقانی یه، یا ل سمبیلان لیڤورینه، یا ل دهقی ههزنگرتن و قیانه، یا ل ستوویی گلێزانكه، یا ل دهستی ریزگرتن و ژییاتی یه و ل پبیان ژێ خوهشكاندن و كیمكرته .

ماچ د دینی دا

ماچ د دینی مهسجی دا ل چهرخئ نافی ب نافی (ماچا كرسمسسی- Christian kiss) پهیدابوو، ئهغه ژێ ژ پیرۆزینین كهنیسی بوو . د نامهیهكا پۆلس دا بۆ خهلكی رۆما هاتبوو (ب ماچهكا پیرۆز سلاقی ئیكدو بكن)) خهك ژێ ل دووق قی نیشادانا دینی چۆن. ئهغه ماچه ژێ، دناڤ ژن و زهلامان دا ب ماچهكا

پیرۆز بهلاڤ بوو . هندهك دهولهت نهچاربوون كۆ قانونهكی ژبوو كۆنترۆلكرنی ل قی چهندی بكن دانان : ل فرهنسا د ئیك ژ وان قانونان دا هاتبوو كۆ ههكه ژنكهكی زهلامهك ژ بلی ههقرینی خوه ماچی كر، دئ ب زناكه ژننه ههژمارتن، ل ئیتالیا ئیك ژ بهندی قانونی ئهو بوو، ههكه زهلامهكی ل پشچافی خهلكی ژنكهك ماچی كر، دقیت ب خورتی ئهوی ژنی ماریكت ! پاشان ل كهنیسی(ماچا ئاشتی) پهیدا بوو كۆ قهشهیان ل كهسانین نهساخ دانان، ههروهسا ماچا ب ناڤ دهنگ یا (یهوژا) كۆ ئیك ژ حهوارین (عیسا) بوو ، دهمی وی (عیسا) پیغهمبهر (س،خ) ماچی كری و ب قی چهندی رۆمانیان زانی كۆ ئهو (عیسا) یه، رابوون گرتن و خاچدان ! ئهو ژێ پهشیمانی كاری خوه بوو ، پاشان خوه كوشت . ل نك (بوزی)

یان راهبی وان ل دهمی حهجا دوماهی دئ (۳۰۰۰۰) جاران ئهردی ماچی كت ، ب ریڤهچۆنا (۶) میلان ، ماچ ل نك گهلان :

-یابان: د ژيانا رۆژانه یا یابانیا دا ئیكدو ماچی نه دكر ، ههتا تهقلی باژارفانیا پۆژئاڤا بوون و ژ وان فیزبوون .

-چین: چینیان ماچ ژ كارین پی رهوشت دههژمارت ! چ ب ئاشكرایی، یان نهپهنی با، ل دیتنا وان هاته گوهارتن دهمی دیتن كۆ رۆژئاڤا یا داخواز و پشتهفانی یا ماچكرنی دكت ، ژ بهر مفایین وئ یین زایندهبی و جفاکی .

-ئهندونیسیا : ب تنی ئهندونسی رووی (ئالهك)ئ ماچی دكن .

-هند : هندیان رامانا رۆمانسیهتی یا دایه ماچی ، ماچ ل نك وان بنیاتی سهرهكی به بۆ گههشتنا خوهشیبی . -مسرا كهفن: مسریین كهفن چو ژ ماچان نهزانی و چو نیشانین ماچان ژ، ل سهر بهلگین قهرامی و وینهیین ل سهر دیواران د دیارنین . ههروهسا نههاتیه زانین كۆ (کیلۆپاترا) شاها مسرا كهفن و (یولیۆس قهیسهر) یان (ماركۆس ئنتونیوس) ئیكدو ماچی كریت !

-رۆماكهفن : ل رۆماكهفن ماچ دیاردهكا جفاکی یا بهربهلاڤ بوو دناڤ ئهندامین خیزانی و ههقالان دا، ل بازاری وهكو سلاقی بوو . ل سهر دهمی ئمپراتوریا رۆمانی بوو دهبرین ژ رۆمانسیهتی كۆ ژ ماچا دناڤهرا ههقریان دا دهسپیکر .

ماچی ل نك رۆمانیان سی رامان ههبوون : Oscula ماچا ههقالینی ، abacio ماچا ئهقینی و suavia ماچا (شهوانی) .

-ئورویان : ماچی كرن ل چهرخین ناڤین ل ئورویا دهاته بكارهینان، ل ب هشیاری و پتریا وئ ب نهپهنی بوو، ل جهی ماچی دهاته دهستنیشانكرن دناڤهرا ئهوی ئیكدو ماچی دكن دا ،

ماچا ل رووی و دهقی دناڤهرا ئهویك ل ئیك ئاستی جفاکی بوو، پاشان یا ل دهستی و چۆکی و ئهردی، ئهغه ژێ نیشانا ئاستین جفاکی دیار دكت كۆ ژ پلهیین بلند بۆ یین نزم .

-فرهنسا : ل چهرخین نافی ماچی شیوهكی جفاکی ههبوو ، شاه لویسی سیزدی ههر ژنكهكا دیتبا ب بهانهیا توبهركیا شاهانی بگهتی ماچی دكر ! ماچا فرهنسی یا كۆ دبیزنی ماچی كرنا ئهزمانی یان (ماچا روحی) گهلهكا ب ناڤ و دهنگ بوو، لهوا ژ بهر هندی د گۆتنه فرهنسا وهلاتی زایندهبی .

-ئنگلتهرا : فیزس و میزچاكان ل چهرخین نافی بهری دهسپیکا خۆلین ههفرکیان ههقدو ماچی دكرن . ماچ ل دهڤ وان باوهری ب ئیكدو بوو، ههسبیز و خوه نیزیكرنا وان گروڤی باوهریی بوو كۆ یی دی دهبری كوشتنی نادانتی . ل چهرخی سهرهلدانی ماچا ههقالینی ههبوو، خودانی مالی هاندانا میڤهانی خوه دكر كۆ ههمی ئهندامین خیزانی ماچی بكت . ل سالا ۱۶۶۵ی كۆ تاوعونهكا مهزن ل لهندهنی پهیدابوو، بۆ دهمی سالاكی قهكیشا ، ژ ترسا بهلاڤبوونی ماچی كرن پاش كهفت ، ل شوونا وئ خوه چهماندن و بلندكرنا كولاڤی و راكرنا دهستی بهربهلاڤبوو .

-ئهمریكا : ل باژیری (دیرفیلد) گهلهك جاران هاتن و چۆن ل ئیستگههین شهمهندهفران رادوهستیا ژ ئهگهرا مژولوبونا ژن و میران ب ماچی كرنا ههقدو قه، دهمی زهلامین وان د چۆنه ریڤنگی یهكی ! لهورا جیڤهن پهیوهندیدار دو جه دهستنیشانكرن كۆ ل ئیكی ری ددا وان ئیكدو ماچی بكن و ل یا دی قهدهغهبوو .

یازانایه كۆ ماچی كرن ژیبی مرقی درێژ دكت، ژبهركو هۆكارهكی گرنگه، ژ بۆ كیمكرنا نیگهرانی و فشارا خوینی . نوشدارین دانان وئ چهندی دیار

دكن كۆ ماچ گهلهكا ب مفایه بۆ ددانان، ژ بهركو گهلیزی د دهقی مروقی دارێده دكت، ئهغه ژێ هاریكاره بۆ نههیلانا بهرمایكین زادی و كیمكرنا ترشاتیبی دهقی دا و بهرهنگاریكرنه دژی (تسوس)ا دانان.

ل دهمی ماچیکرنی پتریا ژنان چاڤین خوه دنهقینن و ۳۰ ؟ ژ زهلامان دهمی ماچیکرنی چاڤین خوه قهدكن ، دا كارتیکرنا وئ ل سهر یی بهرانبهری خوه بزنان (زانا دبیزن گرتنا چاقان تهناهی یهكه بۆ ههناسیهیا مرقی و ئاشویا مرقی د ئازینت، چونكو خوه نیزیكرن ژبی دی مرقی باش نابیت، لهوما چاڤین خوه د نقینت) .

ل دوماهی دقیت بزنان كۆ ماچی كرن رهفتارهكا سروشتی یه، دگهل مرقی ههر ژ ئادهم و حهواپی و میشا هنگفینی یا پهیداوبوی و یا بهردهوامه ژ، ل یا باشرت ئهوه، ماچ دناڤ خهلكی دا نهپته كارهكی رۆژانه، داكو بهایی خوه ژ دهست نهدت، بهلكو دقیت ماچی ژ پالدهرو بیرهاتنن خوه ههبن، تاكو بیته بكارینان، پیدقی ناكته خهك گهلهك ماچان دانته ههڤ و ژ رادهبی دهردبێخن، یان وهكو بهرمایكین توركان دهستین خهلكی ماچی بكن،

یامای ئهه بیزن كۆ ماچ دناڤ مه كوردان دا بهری گهلهك یا كیم بوو ،ئانكو یاسنورداری بوو، ب تنی دناڤ ئهندامین خیزانی دا ههبوو (ژبلی یا دناڤهرا ئهفینداران دا ب نهپهنی دهاته كرن) ، ب تایبهتی ناڤهرا زهلامان دا گهلهك یا كیم بوو، ل دهمی سلاڤكرنی ژ ب گهرمی دهستی ههقدو دگفاستن و كهیفخوهشی ل ئیك دكرن و بهس، ل نوكه یا ژ رادهبی دهركهفتی، ههر دهمی دو ههقالان ئیكدو دیت دبته شیلكا ماچان ! ب بیرهوهریا و بی بیرهوهری ئهغه چهنده ژێ نه ژ رهوشت و تیتالین باب و كالین مهیه .